

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמסטרדם

הרב יוסף בנימין צרפתי
ק"ק ת"ת ספרדים
אמסטרדם

ליל שישי י"א כסלו תשפ"א
פה אנטווערפן

בענין נישואין לתושבי אנטווערפן בעיר אמסטרדם בזמן הקורונה

לכבוד ידיד נפשי הגאון רבי אליעזר וואלף שליט"א,
רב ואב"ד ק"ק אשכנזים אמסטרדם יצ"ו.

שלום רב.

הנה לפי תקנות המלכות בבלגיה מותר כעת לערוך נישואין בחמשה שהם חתן וכלה המסדר קידושין והעדים בלבד. השם ירחם. וראש העיר ביקש מהקהילות שהרבנים לא יסדרו כעת חופה וקידושין שלא כדת עד יעבור זעם. וסוף דבר הערב הגיעו שופטים ושוטרים בששה ועשרים רכב בחור וניגשו לשבור הדלת של אולם שמחות פלוני פה אנטווערפן והיה מה שהיה. ורבני העיר החליטו כי מעתה יעשו החופות והסעודות בהולנד.

והנה לא עבר שעה וכבר טילפן אלי אחד מאנשי העיר ומבקש לסייע לו לעשות שמחה ברוב עם הדרת מלך באמסטרדם. וכך הודה ולא בוש, שבכונתו להזמין שלשים מנות אצל הקייטרינג שבהשגחתנו, ובאמת יבואו שלשים בני משפחה וישבו שנים או שלשה על פני י"ג שולחנות של עשרה במרחק זה מזה, אלא שאחר שעה קלה יבואו עוד מאה אנשים נשים וטף ויצטרפו לאותם שלשים הנמצאים בהיתר, ואז ישבו בכל המקומות. ושואל אם אנו יכולים לאשר להם להביא מיני מזונות ופירות מן הקייטרינג של אנטווערפן. והשבותי לו כי לכאורה יצא ידי חובת שנים מקרא ואחד תרגום, שכן כל השקלא וטריא הלא הם כתובים בפרשת השבוע: השאלה (ויצא כ"ט, כ"ב) ויאסוף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה. והתשובה (שם כ"ו) לא יעשה כן במקומו.

ועתה נחזה בה מה יראני והגדתי לך. הנה מרן הבית יוסף (אה"ע סי' ס"ב) וז"ל בפרק קמא דכתובות (דף ח'): אמר רבי יוחנן ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין. ונשאל הרשב"א על עיר שאין בה עשרה בני אדם לברכת נישואין ואי אפשר להביאם שם ממקום אחר. והשיב ברכת חתנים אינה בפחות מעשרה. ובכתבי מה"ר איסרלן (תרומת הדשן ח"ב סימן ק"מ) כתב בשם תשובת המיימוני (תשו' דשייכי לה' אישות סי' יח) דאין ברכות מעכבות דיעבד, דמסתברא דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה היינו בלא חופה, אלא דנקט בלא ברכה לפי שעושין ברכה בשעת נישואין. וכי תעלה על דעתך אם אין במדינה עשרה שלא תנשא אשה משום דברכת חתנים בעשרה. עכ"ל. ואין דבריו נראין דמה טענה היא זו, דאין הכי נמי שאם אין שם עשרה שלא תנשא אשה, ואין זה אלא כמכריח הדבר בעצמו. עכ"ל.

וכן בקדש חזיתיה בספר התקנות (סימן א'. כרם חמר ח"ב דף ב'). וז"ל תיקנו חכמי קאשטילייה ז"ל ששום בר ישראל לא יקדש לשום בת ישראל כי אם דוקא במנין עשרה ובתוכם חכם מחכמי העיר הנפרעים מהקהל או דיין מדייני העיר. וכן בכניסתם לחופה. ואם

יהיה באופן אחר מעתה אנו מפקיעין אותם הקידושין. עכ"ל. ועוד שם (סימן ל"ד. כרם חמור ח"ב דף ו'). וז"ל בחדש אלול שנת וצויתי את ברכתי לכם בשנ"ה ליצירה תקנו החכמים יצ"ו תקנה בענין הקידושין והיא היתה ג"כ מקדמת דנא בעיר הלזו וראו לחדש אותה מחדש, שכל מי שירצה לקדש אשה מכאן ולהבא לא יקדש אותה זולת בפני חכם מחכמי המעמד יצ"ו או ראש ישיבה ועשרה מישראל. וכל מי שיקדש אשה שלא כפי התקנה הנז', אם יהיו מצויים שם עדים ויבואו ויעידו תכף ולאחר לבית דין יצ"ו, הנה נקיים. ואם לא יבואו עד לאחר כן, מלבד העונש וכו' המקדש ישאר בבית האסורין עד שיתן גט כשר למקודשת וכו'. עכ"ל. וחתומים החכמים השלמים כמוה"ר יהודה עוזיאל ז"ל, וכמוה"ר סעדיה בן ריבוח ז"ל, וכמוה"ר יצחק אבן צור ז"ל, וכמוה"ר שמואל בן דנאן ז"ל, וכמוה"ר וידאל הצרפתי ז"ל, וכמוה"ר ישעיה בקיש ז"ל, וכמוה"ר יוסף בן חביב ז"ל. עכ"ל.

אמנם הרמ"א ז"ל בדרכי משה (שם אות ח') השיג ע"ד הרב"י ז"ל ואין דבריו נראין אלא אין הברכות מעכבות כמו שנתבאר לעיל בסמוך. ומיהו לכתחלה יש לזהר ולהדר אחר עשרה. עכ"ל. וא"כ בשעת הדחק כמו נדון דידן נראה שיש להקל לבני אשכנז היוצאים ביד רמ"א לסדר חופה וקידושין בחמשה שהם החתן והכלה הרב והעדים כנ"ל. אבל לדידן אין עצה ואין תבונה נגד תקנת חכמי קאשטילייתא זלה"ה ונגד קבלת הוראת מרן ז"ל ואי אפשר לסדר שום חופה וקידושין לעת הזאת פה העירה. וכן מצאתי בשו"ת יביע אומר (ח"ב אה"ע סי' ו') וז"ל עמדתי ואתבונן במקום שהממשלה אוסרת לערוך נישואין דתיים, אם מותר לברך ברכת חתנים בפחות מעשרה או להנשא בלי ברכת חתנים. והאריך הרחיב בזה כיד הי' הטובה עליו. והביא כמה גדולי ספרד שהסכימו להקל בשעת הדחק. אך מסיק וז"ל ולפע"ד יש לצדד שלא ישא בלי ז' ברכות. עכ"ל.

ונראה כי זאת הפעם באמת אין ברירה אלא לינשא במקום שאפשר, וכמ"ש בספר מהרי"ל (ה' עירובי חצירות אות ז') וז"ל וספר לנו מעשה שאירע לפניו אשר מתה מושלת המדינה ולכבודה צוה המושל שלא לנגן בכל המדינה אותה השנה בשום כלי שיר. ואירע להיות נישואין בישוב אי' תחת ממשלתו תוך אותה השנה. ושאלו ממנה"י סג"ל אם לעשות נישואין בלי כלי זמר והיה הרב מורה להם שלא יעשו הנישואין בלי כלי זמר דהוא עיקר השמחה של חתן וכלה. ואם אי אפשר במקומם ילכו למקום שאפשר. וכן עשו שהלכו ג' פרסאות מעיר עייפנישטיין לק"ק דמגנצא ועשו שם הנישואין בכלי זמר. עכ"ל. וכל שכן בנדון דידן שאין כאן חופה וקידושין כדת וכדין ואין כאן שמחת חתן וכלה לא מינה ולא מקצתה, שאין ברירה אלא לינשא במקום שאפשר.

הלכך אתיתי לחלות פניך לעת כזאת תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי ליאות לסדר חופה וקידושין לאחינו בשרינו תושבי אנטווערפן יצ"ו באמשטרדם ולהיות להם לאחיעזר ולאחיסמך בכל דצריך להקים בית נאמן בישראל ושכרו כפול מן השמים שאין לך מצות הכנסת כלה גדולה מזו. ותכף לסמיכה תוך כדי דיבור בתנאי כפול ומכופל שלא יבואו יותר משלשים איש כפי שמותר על פי תקנות המלכות בהולנד. ואם אין הדבר ברור כשמש בצהרים שלא יבואו יותר משלשים איש כפי שמותר, אזי דעתי דעת תורה כי חלילה ליזקק להם לערוך חופות בבתי כנסיות שלנו בהולנד, ואין להניח לשום קייטרינג שתחת השגחתנו להכין להם צרכי סעודה. ואפילו מחוץ לתחום מה לנו ולצרה הזאת להיות שותף לדבר עבירה שלא לחוש להרבות חולים בעולם ולהתודע לרשות ח"ו. ואם לדידהו הוי קידוש ה' לדידן לא הוי אלא חילול ה' ואנן בדידן ואינהו בדידהו.

ואני מזקנים אתבונן מו"ז רבנו וידאל הצרפתי השני זיע"א בספרו צוף דבש עה"פ (שמות י"א, א') עוד נגע אחד אביא על פרעה וגוי' כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה, שפירש וז"ל כשלחו הקב"ה כלה דהיינו הדבר, גרש יגרש. והנה בזה נותן טעם לצווי שאלתם ממצרים

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

והוא עזבם טלטל וקרקע. עכ"ל. ונמצאת למד מדברי רבנו הגדול חכימא דיהודאי, כי דבר בעיר אמתלא לאומות לגרש את ישראל ולבוז להם טלטל וקרקע. וכבר היה לעולמים כידוע. וכן כתבתי בדרשת שבת הגדול (אות ח'), דלדידי חזי לי שיש עוד טעם כמוס שלא להתהלך בחוץ בזמן מגיפה לבד טעם הנגלה, ואתנח סימנא סו"ד דב"ר בעי"ר כנ"ס רגלי"ך בגימטריא עש"ו שוני"א ליעקו"ב. ישמע חכם ויוסף לקח.

יוסף בנימין צרפתי